

ל אין מברכין בורא פרי העץ ובורא פרי האדמה אלא כשניכר במקצת שהוא פרי. אבל אם רסקו עד שאינו ניכר כלל מה הוא, מברכין שהכל²². ואם רוב דרך אכילת אותן פרות הוא על ידי ריסוק, אף לכתחלה מברך ברכתו הראויה. ולכן המאכל שמבשלין

פסקי משנה ברורה

22. ובדיעבד אם בירך ברכתן הראויה יצא (סי' ר"ב ס"ק מ"ג).

נשמת אדם

אילן שאכל אדם הראשון חטה היה דברי ר' יהודה, סד"א הואיל ואר"י חטה מן אילן לברך בפה"ע, קמ"ל דוקא היכא דכי שקלית לפירי איתא לגוואז¹⁵⁶ מפיק פירי, פירש"י¹⁵⁷ גוואז ענף של עץ ומפיק פירא אחריני, אבל היכא דכי שקלת לפירא ליתא לגוואז דהדר מפיק, לא מברכין אלא בפה"א עכ"ל. והנה בודאי משמע מגמ' [מ]דאמרינן סד"א "הואיל" ואר"י חטה מין אילן כו' ולא אמר סד"א "כיון" דאמר ר' יהודה אילן שאכל אדה"ר כו' סד"א לברך כו' קמ"ל, וא"כ היה משמע דאע"ג דאר"י אילן שאכל חטה היה מ"מ סבירא לן דחטים שלנו לא הוי אילן, דהא ע"כ צ"ל דאינו דומה לעץ הדעת שהרי בהדיא כתיב בפסוק¹⁵⁸ ומפרי העץ. אע"כ דהגמרא ידע דבאמת ס"ל לר"י דחטים שלנו נמי אקרי אילן, אלא לענין ברכה נקרא פה"א וכמו שנכתוב אי"ה. ואין ספק דמזה יצא לתוס' בשבת דף ס"ו¹⁵⁹ ד"ה כוורת הקש שכתבו למ"ד אילן שאכל כו' חטה היה וא"כ קש מטמא דאקרי עץ. ולכאורה הוא תמוה, שהרי בהדיא אמרינן כאן דלר"י מברך בפה"א, אע"כ דצ"ל לר"י הכי אף לפי המסקנא ובודאי לענין כלאים מודה ר"י דהוי זרע דלא יחלוק ר"י אכולהו משניות דכלאים¹⁶⁰ אע"כ לענין טומאה ס"ל דהוי עץ¹⁶¹ כדמוכח בגמ' דר"י ס"ל דחטה מין אילן הוא.

אך כ"ז הוא מהקושיא כיון דבאמת הוא עץ

שקורין "ערפער"¹⁴⁹ כתב בתוס'¹⁵⁰ לברך בפה"ע, וכן היה נוהג ר"ת, אבל ר' יוסף כתב שיש לברך עליהם בפה"א לפי שמצא בתשובות הגאונים כו'. אין ספק דכוונתו "ברומבר" הן גדלים בסנה כידוע לי שגדלים על שרביטין גבוהים מלא קוצים, ו"ערפער" הן גדלים בעשבים, ובפולין קורין אותן "פאזעמקעס", ובקצת מקומות "ערפער".

ומ"א¹⁵¹ כתב בשם האגודה לברך על "ערפער" ועל "ברומבר" בפה"ע וכן כתב פסקי תוס'¹⁵² ומסיים וכן עיקר. אבל אלו האדומים שגדלים על עשבים מברכין בפה"א עיין במ"א. וכוונתו נעלם ממני כי לדעתי לא עיין בדברי מהר"ם שכתב על "ערפער" הגדלים בעשבים אפ"ה מברכין בפה"ע לדעת תוס' והן הן האדומים הגדלים על העשבים שכתב המ"א, וא"כ דבריו צ"ע. ועוד על עיקר הדין צ"ע, כיון שהוא מחלוקת הפוסקים וכמו שנכתוב אי"ה, א"כ מוטב לברך בפה"א, וכ"כ הב"ח שכן ראוי והגון. וכדאיתא בש"ע¹⁵³ תותים הגדלים בסנה בפה"א, וא"כ כ"ש הגדלים בעשבים ולכן נ"ל לברך בפה"א¹⁵⁴. וכמו שהעיד הב"ח שנוהגין לברך בפה"א ולפי שראיתי בדין זה כמה דברים שצ"ע נאריך קצת:

בגמרא דף מ'¹⁵⁵ איתא לא נצרכא אלא לר' יהודה דאמר חטה מין אילן, דתניא

149. פטל. 150. מ,א ד"ה איתיה. 151. רג,א. 152. פ"ו או' ק"מ. 153. ר"ג סעיף ב'. 154. ובמ"ב פסק כהמ"א וכן פסק הא"ר סק"א. 155. ע"א. 156. צ"ל הדר מפיק וכו'. 157. ד"ה גוואז וד"ה מפיק. 158. בראשית ג.ג. 159. ע"א. 160. פרק א'. 161. ובמאירי בברכות מ.א בד"ה כבר הק'

נשמת אדם

למה לא יברך בפה"ע ומכ"ש דבקרא כתיב בהדיא ומפרי העץ, ובאמת מצינו כיוצא בו בפשתן דלכ"ע אקרי עץ כדאמרי' וכדכתיב¹⁶² ותטמנם בפשתי העץ, ואפ"ה מצינו בקרא¹⁶³ ויבא קין מפרי האדמה, וארז"ל¹⁶⁴ זרע פשתן, וכ"ז הוא מהקושיא. וגם צריך להבין באמת כיון דחטה לר"י ופשתי לכ"ע הוי עץ וא"כ למה הם כלאים בכרם¹⁶⁵. וצריך לומר דבוודאי כל זמן שהחטה והפשתי מגדל הזרע ועודו ירוק ורך לא מקרי עץ ולכן הוי כלאים, ולא אקרי עץ אלא לאחר שיתלוש, דכיון דעומד להתייבש כיבש דמי תיכף לאחר תלישה, ולא מצינו בקרא לקרוא פשתן עץ אלא מדכתיב ותטמנם בפשתי העץ ואז הוא כבר לאחר שנתלש (ואפשר דלא מקרי עץ עד שיתייבש ויהיה כעץ¹⁶⁶), ולכן שפיר ארז"ל שהביא זרע פשתן אע"ג דכתיב מפרי האדמה ופשתי אקרי עץ, דהיינו משום דבעוד שהזרע גדל בו לא אקרי עץ¹⁶⁷. ולכן גם על החטים א"א לברך בפה"ע דכיון דבעוד שהחטים גדלים לא אקרי הקש עץ עד אחר שיתלוש ואז לא יצמח עוד. וזה הוא שאמר בגמ' אע"ג דס"ל לר"י דחטה מין אילן ואקרי עץ לענין טומאה, אבל לענין

למאי נפק"מ שיטת ר"י דהוא מין עץ, ותי' דהנפק"מ לנודר שאם אמר הריני נוזר מין אילן שהוא נוזר מן החיטים. ולכאו' לרבינו יש נפק"מ לענין טומאה. 162. יהושע ב.ו. 163. בראשית ד.ג. 164. תנחומא ט'. 165. כלאים ב.ב. 166. וכן משמע מרש"י בשבת סו,א ד"ה ור' יוחנן דכעץ חשיב להו כיון דקשין הן. ולכאו' רק אחרי שמתייבשים קשים הם. ועי' ברש"י אתוס' שם מה שהביא מהתו"כ להוכיח שקש איקרי עץ ונפק"מ לשריפת חמץ. 167. ולפי"ז יקשה על ר"י דחטה מין אילן מהתנחומא לביאור המהרש"ל המובא בשפתי חכמים באות ש' דהדיוק הוא מדכתיב פרי האדמה ולא מן האדמה ואיזהו פרי אדמה ועץ הוי אומר פשתן, ולכאורה לר' יהודה גם חטה וצ"ע. 168. בראשית רבה פרשה טו ד"ה ועץ הדעת. 169. ועי' בפרק שירה פ"ג ששיבולת חטה אומרת ממעקים קראתיך ה', וביארו דזה עפ"י הגמ' בכתובות קיא,ב דעתידה חטה שתתמר כדקל אחר שיתוקן העולם. וע"ע לקמן כלל נ"ח סק"ב מה שהאריך רבינו בזה. 170. ד"ה גוואז דכ' דהוא הענף ולא כ' השורש. 171. ס"י קל"א. 172. תשו' רה"ג באוצה"ג ברכות ס"י רנו. 173. עי' בהלכות ברכת הריח בסי' רט"ז ס"ז ובמ"ב ס"ק ל"ז גבי חבצלת דבגדל בגינה מברכין בורא עצי משום דאע"פ דעצו מתייבש מתקיים הוא לשנה הבאה אבל דברא ברכתו עשבי משום דמתייבש כעשב והולך לו. ועי' בביה"ל ס"ג ד"ה עצי אם עץ דברכת הריח ודאכילה שווים בגדרם ע"ש באריכות. 174. ע"ב. 175. ד"ה עוזרדין. 176. בית נתיבות שער ה' ס"י י"ט קמ"ט וכ"ה בחידושי הרשב"א לפנינו ד"ה תלוש. 177. ד"ה כאז.

למאי נפק"מ שיטת ר"י דהוא מין עץ, ותי' דהנפק"מ לנודר שאם אמר הריני נוזר מין אילן שהוא נוזר מן החיטים. ולכאו' לרבינו יש נפק"מ לענין טומאה. 162. יהושע ב.ו. 163. בראשית ד.ג. 164. תנחומא ט'. 165. כלאים ב.ב. 166. וכן משמע מרש"י בשבת סו,א ד"ה ור' יוחנן דכעץ חשיב להו כיון דקשין הן. ולכאו' רק אחרי שמתייבשים קשים הם. ועי' ברש"י אתוס' שם מה שהביא מהתו"כ להוכיח שקש איקרי עץ ונפק"מ לשריפת חמץ. 167. ולפי"ז יקשה על ר"י דחטה מין אילן מהתנחומא לביאור המהרש"ל המובא בשפתי חכמים באות ש' דהדיוק הוא מדכתיב פרי האדמה ולא מן האדמה ואיזהו פרי אדמה ועץ הוי אומר פשתן, ולכאורה לר' יהודה גם חטה וצ"ע. 168. בראשית רבה פרשה טו ד"ה ועץ הדעת. 169. ועי' בפרק שירה פ"ג ששיבולת חטה אומרת ממעקים קראתיך ה', וביארו דזה עפ"י הגמ' בכתובות קיא,ב דעתידה חטה שתתמר כדקל אחר שיתוקן העולם. וע"ע לקמן כלל נ"ח סק"ב מה שהאריך רבינו בזה. 170. ד"ה גוואז דכ' דהוא הענף ולא כ' השורש. 171. ס"י קל"א. 172. תשו' רה"ג באוצה"ג ברכות ס"י רנו. 173. עי' בהלכות ברכת הריח בסי' רט"ז ס"ז ובמ"ב ס"ק ל"ז גבי חבצלת דבגדל בגינה מברכין בורא עצי משום דאע"פ דעצו מתייבש מתקיים הוא לשנה הבאה אבל דברא ברכתו עשבי משום דמתייבש כעשב והולך לו. ועי' בביה"ל ס"ג ד"ה עצי אם עץ דברכת הריח ודאכילה שווים בגדרם ע"ש באריכות. 174. ע"ב. 175. ד"ה עוזרדין. 176. בית נתיבות שער ה' ס"י י"ט קמ"ט וכ"ה בחידושי הרשב"א לפנינו ד"ה תלוש. 177. ד"ה כאז.

מדלועין שקורין קערבעש, וכן אינגבער [זנגביל] ושאר בשמים שחוקים שאוכלין עם צוקר [סוכר], כיון שדרכן בכך, מברכין בורא פרי האדמה או כדין אותן בשמים (ר"ג). וכן קטניות שרסקן לגמרי ואינו ניכר כלל, וכל מיני גרויפן [גריסים] שעושין מן רעצקע ((כוסמת) שקורין בל"א טאטערקי) וקורין "היידליך" והוא דק כקמח, וכן רעצישניקעס

נשמת אדם

חילק במיני הקנים מכח הסוגיא ולא נזכרה בהלכות לפי שאין אנו בקיאים בהם ובשמותיהם. מלבד שדבריו דחוקים מאד, שאין זה מדרכו של הרמב"ם להשמיט מה שאין אנו בקיאים, אלא שדבריו ג"כ צ"ע שהרי הרשב"א לא כתב שעוזרדין הם מין שנקרא עוזרדין אלא שכתב כפירש"י וז"ל, בד"א בקנים שהוקשו אבל בעודם (דקים) [רכים], כירק הם, וא"כ מה בקיאות יש בדבר, ועוד לדבריו עדיין קשה למה לא כתב בהל' כלאים חילוק זה שהרי ר"ג מחלק זה על כלאים ואטו אנן בקיאיין בכל השמות שכ' הרמב"ם שם בהל' כלאים, והרי שם בהל' י"ט כתב שושנת המלך מין זרעים, והורד הוא אילן, ועיין בר"ש ספ"ה דכלאים שכתב דלא ידע מאי היא שושנה.

ולפי מה שכתבתי אתי שפיר הכל דבין בהלכות עירובין ובין בהלכות כלאים כיון שכתב דקנים מין אילן והתנה ע"ז דוקא מה שמוציא מענפיו¹⁸⁷ דא"צ שוב לכתוב ולחלק בין עוזרדין דזה וזה חדא. ולפי הנראה בשיטת הגאונים וכמ"ש ג"כ הרשב"א¹⁸⁸ בסי' ר"ג הוא שיטה מחוורת מאד והיא ג"כ שיטת רש"י להדיא וכן משמע שהיא שיטת הרמב"ם, ולכן לא כתב בהל' ברכות כלום לסי' מה הוא אילן, רק שסמך עצמו על מ"ש בהלכות כלאים¹⁸⁹, ופשיטא דלישנא דרמב"ם¹⁹⁰ שהוא

דמאותן שיהיו קשים תיכף נקראים אילן אף בעודן רכים ולזה הסכים רשב"א, ואף לאידך דעה אתי שפיר דס"ל דלעולם כ"ז שהם רכים הם כירק וכשיתקשו הם כאילן, מ"מ חטה ופשתן כשיתקשו שוב אין מגדלים צמחים. ואף שהב"ח¹⁷⁸ והט"ז¹⁷⁹ בסי' של"ו כתבו דרבינא שם בעירובין¹⁸⁰ לא ס"ל חילוק זה ופליג אר"נ, היינו דס"ל דאפילו בירק גזרו שמא יקטום, ובאמת נעלם מהם דברי הרשב"א והריטב"א¹⁸¹ שכתבו להדיא דגם רבינא מודה לזה שבירק לא גזרינן לא שמא יקטום ולא משום משתמש במחובר¹⁸², וכ"כ א"ר שם¹⁸².

ואף שהרמב"ם אינו מביא בהל' כלאים חילוק זה דר"נ אלא כתב שם (בפ"ו) [בפ"ה]¹⁸³ סתם הקנים והורד והאטד מין אילן, נ"ל דסמך עצמו על מה שסיים שם¹⁸⁴, זה הכלל כל שמוציא עלין מעיקרו, ירק, וכל שאינו מוציא עלין מעיקרו, אילן, וא"כ הוא עצמו החילוק שבין עוזרדין, בודאי כל שמוציא עלין מעיקרו ובחורף כלה לגמרי העץ והענף א"כ לעולם הוא רך ומיקרי ירק, ומה שמוציא עלין מענפיו, דהיינו שנשאר הענף בימות החורף וא"כ כבר נתקשה ומקרי אילן אף ברכותו וכמ"ש הרשב"א¹⁸⁵. ובזה לא צריך לדחוקו של המ"מ בפ"ו מהלכות עירובין הלכה י'¹⁸⁶ מה שלא חילק הרמב"ם שם בעירובין בין עוזרדין לשאינן עוזרדין, וכ' המ"מ וז"ל: והרשב"א

178. ד"ה בהגהות. 179. סק"ד. 180. דאמר גזירה שמא יקטום, ופרש"י בקנה רך. 181. שם. 182. סק"ג. 183. הי"ט. 184. הל' כ'. 185. וכן תי' הרדב"ז שם ד"ה הקנים. ועי' בצפנת פענח מה שתי'. 186. סוד"ה נתנו. 187. קצת צ"ב דבהל' עירובין לא כתב הרמב"ם דקנים מין אילן ולא ביאר כלל מהו אילן ומנלן החילוק בין עוזרדין ללא. 188. צ"ל והובא. 189. ועי' בצל"ח ברכות מ,א ד"ה ופסק מה שתי' בהשמטת הרמב"ם כלל זה מהל' ברכות. 190. בהל' כלאים.

נשמת אדם

יחתכו כל האילן ואפי' עד השורש מ"מ אילן נקרא, אבל אנו דנין על זה שממילא כלה כל הענף מחמת רכותו, זה לא נקרא אילן, וא"כ מאי מהני מה שנשאר מעט גזע סמוך לארץ. ועוד, נתת דבריך לשיעורין ולא ידענו כמה ישאר, אם טפח או אפילו פחות מזה¹⁹⁸, ואין אחד מהראשונים שיבאר זה אלא כתב סתם דהוי אילן כיון שנשאר השורש והדר אפיק פרי.

וגם שאר דברי הרדב"ז שם צ"ע שכתב דגם הרמב"ם ס"ל כשיטת תוס' וכתב ז"ל, כתב הרמב"ם הקנין והורד והאטדין מין אילן, הרי לך בהדיא דאע"ג דאין יוצאין מן הענף הראשון אלא מן הגזע יוצאים בדים עכ"ל, משמע מלשוננו דהיה ידוע לו דקנין והורד כו' אין יוצאין מן הענף הראשון כו', ואחר זה כתב וזה לשונו ואע"ג שי"א שפרי האטד מברכין עליו בפה"א והולך לשיטת הגאונים דלמא האטד אין נשאר לו גזע אלא חוזר וצומח משרשיו עכ"ל, וזה סותר למש"כ תחלה דמשמע דהיה ידוע לו. וכיון דלא היה ידוע לו אף אני אומר דאדרבה הרי הורד שכולם מודים שהם שקורין "רוזין" וידוע לכל שהענף מתקיים משנה לשנה ולכן כתב הרמב"ם שהוא אילן, וא"כ יגיד עליו רעו שגם קנים ואטדים כן, ואף אם ת"ל דקנים כוונתו קני צוקר וכדמשמע מרדב"ז, וכתב שדרכן לחתוך בכל שנה עד סמוך לטפח לקרקע, כבר כתבתי דמה שהוא אילן אינו מזיק אף אם יחתוך אותו לגמרי, דהא אף אם לא יחתוך מכל מקום יגדיל פירי רק שלא יהיה כל כך טוב כמו דכתב רדב"ז שם, וא"כ עכ"פ אין הכרע מדברי רמב"ם, וכבר כתבתי דיותר מסתבר דס"ל כשיטת הגאונים ורש"י.

מתוספתא¹⁹¹ כמ"ש הרא"ש¹⁹² ודאי משמע כדעת הגאונים ורש"י, ולפ"ז אין ספק ד"ערפער" שקורין פאזימקעס מברכין בפה"א, ולשיטתם אפי' בדיעבד אם בירך בפה"ע לא יצא:

אבל דעת התוס' בברכות שם¹⁹³ וכן נהג ר"ת¹⁹⁴ דס"ל דמה שאמרו בגמ' היכא דשקלי לפירא והדר גוזא, אין ר"ל ענף, אלא ר"ל השורש, שאם נשאר השורש בארץ אע"פ שכלה בחורף לגמרי הענף ולא נשאר אלא השורש אפ"ה הוי אילן, וזהו שכתבו האגודה ופסקי תוס' הביאם המ"א דעל "ברומבער" ו"ערפער" שהם "פאזימקעס" דמברכין בפה"ע¹⁹⁵. והיה נראה דס"ל לתוס' דלא קיי"ל כההיא דתוספתא דכל שמוציא עליו מעיקרו ירק, כיון דבגמ' לא מחלקינן, רק אם נשאר השורש או לא, אך השל"ה בעמק ברכה¹⁹⁶ כתב דיש לדחוק דלתוס' מה שאמרו בתוספתא כל שמוציא עליו מעיקרו היינו דווקא שלא נשאר כלום מן הענף רק השורש שתחת הקרקע, אבל כשנשאר מעט מן הענף סמוך לקרקע, זה מיקרי אילן, והוא דוחק גדול.

והרדב"ז שם בתשובה כתב דאפשר דאף דעת הגאונים כן הוא דדוקא אם יוצאין משרשים ממש, וזהו פשיטא דוחק גדול, וכ"מ מתוס' ומרדכי דלא מפרשים כך בגאונים ומכ"ש דברי רב האי גאון שהביא הרדב"ז דמבואר בו כשיטת רש"י וע"ש. ומה שהביא רדב"ז ראייה דאם נשאר מן הגזע אע"ג דלא נשאר אלא מעט נקרא אילן, שהרי הגפנים מזמרין אותן וכי בשביל זה לא נקרא אילן וכן בכל אילנות שדרכן היה בכך כדאיתא בגמ'¹⁹⁷ מקרסמין באילן ע"ש, לא זכיתי להבין דבריו כלל, דבודאי מה שנקרא אילן לא יפסיד אם

191. כלאים פ"ג משנה י"ג. 192. ברכות פ"ו סי' כ"ג. 193. ד"ה איתיה. 194. הובא במרדכי שם. 195. שהובאו לעיל. 196. עי' בשער האותיות כלל ה' סק"ח (סז.ב). 197. מועד קטז ג.א. 198. ברדב"ז

נשמת אדם

וז"ל ויש תותים הגדלים באילנות שמברכין בפה"ע שהן אילן גמור, אבל יש גדלים בעשבים ומברכים בורא פרי האדמה, עיין פרק כיצד מברכין עכ"ל:

והנה דעת הש"ע שכתב בסי' ר"ג²⁰⁵ על תותים הגדלים בסנה מברך בפה"א ועל ה"מאזיוס" ג"כ בפה"א, נראה דתופס לשיטת הגאונים, וכמ"ש ג"כ בי"ד סימן רצ"ו²⁰⁶ לענין כלאים כלשון הרמב"ם. ואמנם דעת הטור נעלם ממני, שכתב דתותים הגדלים בסנה דעת ר"י לברך בפה"ע לפי ששרשיו נשארין בארץ, ודעת ר' יוסף כגאונים לברך בפה"א לפי שלא נשאר לו ענף, והרא"ש נהג כר"י, לברך בפה"ע (דא"ל כר"י, ר"ל רבי יוסף, דא"כ הל"ל בקיצור וכן נהג א"א הרא"ש²⁰⁷), וכ"כ הב"ח ושל"ה דהרא"ש נהג כתוס', וכ' הב"ח דהרא"ש כתב בפרק כיצד מברכין²⁰⁸ ובגמ' אמר כל דבר שעושה פירות משנה לשנה הוי אילן, ועוד אומר סימן אחר בתוספתא כל שמוציא עלין כו' וכתב הב"ח דאין התוספתא סותר למה שכתב בתחלה כמו שכתבתי בשם הב"ח לעיל, ודבריו דחוקים, אלא דצ"ל כמ"ש השל"ה בביאור התוספתא לדעת התוס', אך צ"ע דלפ"ז דדעת הרא"ש והטור כתוס' א"כ הל"ל לכתוב רבותא יותר דאפילו על "ערפערט" ושאר מינים שכתבו תוס' או "מאזיוס" שכתבו הגאונים דמברכין בפה"ע, שהרי עכ"פ התותים הגדלים בסנה הם כמו אילן שהם גדלים על שרביטים גדולים דאילן, אבל אלו גדלים רק בעשבים כמו שכתב בברכת מהר"ם שכתבתי, וא"ל דהטור כתב תותים לאפוקי מדעת ר"מ שכתב כיון דגדל על אטד מברך בורא פרי

וגם מה שכתב הרדב"ז דהא די"א לברך על פרי האטד בפה"א אזיל לשיטת הגאונים צ"ע, שהרי מבואר בתוס' 199 דלאו מטעם זה אלא כדאמרין בירושלמי²⁰⁰ דלענין ברכה לא חשיב פרי העץ. ודברי הב"ח²⁰¹ שמפרש הא דתוספתא כל שמוציא עלין מעקרו, ירק, וז"ל כל שמוציא האוכל שהוא הפרי מתחת הקרקע, עשב הוא, ע"ש, ודוחק דזה נקרא לפת וע"ש בדבריו שדחק מאד.

אלא נ"ל דהמתווך דתוס' ס"ל דאין הלכה כתוספתא זו כיון דגמ' שלנו חולק עליה, או שנדחת[ו]ק כמו שכתב השל"ה, וגם זה קשיא דא"כ נתת דבריך לשיעורין. ולשיטה זו היה אפשר ליישב דברי המ"א הנ"ל, דמה שכתב מהר"ם דעל "ערפער" מברך בפה"א ואגודה כתב לברך בפה"ע היינו על אותן "ערפער" הגדלים בגנות שהם גדולים והעשבים שגדלים בו הם גדולים ובימי החורף נשאר עכ"פ מקצת מן השורש חוץ לקרקע כיון שנוטעים אותם ומתקשים השרשים, אבל ה"פאזימקעס" שקורין "ערפער" הגדלים ביערים ושדות הם קטנים והשרשים קטנים ובימות החורף לא נשאר מן השורש כלום ע"פ הארץ, ועל אלו כתב המ"א לברך בפה"א, ואם כך היא כוונתו מה מאד קיצר בדבר שהיה לו להאריך.

ומצאתי בתוס' בכורות ח' 202 ד"ה באילן תות שכתבו, ומיהו תותים הגדלים באילן מברכין בפה"ע אבל לא אתותי שדה דאי שקלא לפרי לא הדר כו', ובפסקי תוס' שם²⁰³ תותים הגדלים באילנות גדולים פשיטא דמברכין בפה"ע אבל יש שגדלים בעשבים כו', וע"כ יש שם טעות סופר²⁰⁴ וע"ש באגודה,

שם כתב וז"ל: וכן הקנים מניחין לו גזע על הארץ כשיעור טפח וממנו חוזרין ויוצאין הבדים ועושין פירות והוי לכ"ע אילן. משמע דלמד דהשיעור הוא טפח. 199. שם. 200. כלאים כז,ב. 201. ריש סי' ר"ג. 202. ע"א. 203. י"ז וי"ח. 204. נראה דהט"ס היא הגדולים, והביא מהאגודה שלא כתב גדולים. 205. סעיף ב'. 206. סעיף ט"ו. 207. ובהערות לטור מהדורת מכון ירושלים הביאור דבכ"י פריש ודפוס מנטובה ושלוניקי אי' להדיא דהרא"ש היה נוהג כדברי רבינו יוסף. 208. סי' כ"ג.

נשמת אדם

היא כעין פשר בין תוס' לגאונים דעל מה שגדל על גבעולין אף שכלה לגמרי בחורף מברך בפה"ע, אבל על הגדלים בעשב אף הרא"ש מודה דמברך בפה"א, ואף שהוא דוחק בטור דא"כ היה לו לכתוב דין זה מה נקרא עשב.

ולפ"ז יצא לנו דלכתחלה ודאי ראוי לברך על "פאזימקעס" בין שגדלים בגנות או ביערים בפה"א כמש"כ בש"ע וכן נוהגין העולם, ואמנם בדיעבד כשכירך בפה"ע נ"ל דיאכל עכ"פ אחד כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה "בודאי" אבל יותר אין לו לאכול, דהא לשיטת הגאונים ולרש"י ולפי דברינו גם היא דעת הרמב"ם דדומה לחטים דאפילו בדיעבד לא יצא, אלא יברך על דבר אחר שברכתו בפה"א או על כל פנים דבר שברכתו שהכל ויכוין לפטור גם אלו. ומ"מ מי שאינו רוצה להחמיר אפשר ד"ערפער" הגדל בגינה יש לסמוך על תוס', אבל "פאזימקעס" הגדלים ביערים אסור לו לאכול יותר אלא יעשה כמו שכתבנו²¹²:

ומעלינעש ראיתי בעיני שהוא אילן ממש ומתקיים משנה לשנה, וכמדומה שגם "ברומבר" מתקיים משנה לשנה, ולכן ראוי לברך על מאלינעס בפה"ע²¹³, והט"ז²¹⁴ כתב בפה"א ומסתמא לא ראה גידולין.

ולפי מה שכתבתי בדעת הרמב"ם יש ליישב ג"כ מאי דקשה על הרמב"ם למה לא הביא לחלק בפירות הגדלים באטד, דאיתא בירושלמי²¹⁵ הביאו התוס' דתני חדא האטד מין אילן ותני חדא מין ירק, ומשני תמן לברכה ר"ל דלענין ברכה מברכין בפה"א, והרמב"ם לא חילק בזה (הרב בעל פני משה ריש פרק כיצד מברכין ד"ה והאטד²¹⁶ שגה מאד שם

האדמה, שהרי הטור לא הזכיר רק מטעם דכלה גוויזה בחורף:

ועוד קשה, מה שכתב הרא"ש דבתוספתא כתב סימן אחר, כל שמוציא עלין מעקרו, וצ"ע דבין לשיטת הגאונים ובין לשיטת תוס' אין זה סימן אחר אלא הוא בעצמו הסימן שאמרו בגמ', אלא דלגאונים צריך שישאר כל הענף ולשיטת תוס' דיו כשנשאר מעט, אבל אין זה סימן אחר.

ולכן נ"ל דהרא"ש מפרש שיטה שלישית, דהיינו בגמ' שלנו מוכח דכל דבר שצריך לזורעו מקרי ירק, ומה שנשאר שורש בקרקע ואין צריך לזרעו נקרא אילן, והתוספתא נתן סימן אחר וס"ל לרא"ש דבגמ' שלנו אינו נותן סימן, אלא דחטין כיון שצריך לזרעה בכל שנה לא מקרי אילן אבל מה שנשאר השורש בארץ, לא נחית הגמ' לפרש איזו הוא אילן או ירק, אבל בתוספתא נותן סימן אחר, ר"ל אפילו מה שנשאר בארץ, וכ"כ הב"ח דכל שמוציא עלין מעיקרו ר"ל שאינו גדל בשרביט וגבעול רק עלין כמו "פאזימקעס" הוי ירק, אבל מה שאינו מוציא עלין מעקרו אלא מענפיו, כמו תותים שקורין "ברומבער" וכמו "מאלינעס"²⁰⁹ שגדילים על גבעולין גבוהין ומהענף יוצא עלין ופירות, זה נקרא אילן²¹⁰. וזה כוונת הטור דפשיטא ליה דאלו הגדלים על עשבים הם ירק ואינו מיירי רק במין אילן דדעת ר"י דתותים מין אילן ודעת רבי יוסף דמין ירק, וכתב הטור שהרא"ש נהג כר"י, ואין כוונתו על תוס', דא"כ לא היה לו לכתוב "הלכך אומר" אפילו לפי מה שכתב הב"ח, דר"ל רבי יצחק בעל תוס', אלא היה לו לכתוב "לכך כתבו תוס'", ובפרט לפי מה דאיתא בטור אומר רבי יונה²¹¹, דבאמת שיטת הטור אינו כתוס' לגמרי, אלא

209. סוגי פירות קטנים. 210. ועי' בסידור התניא בסדר ברכות הנהנין להרב פ"ו ס"ו שהביא ג' פירושים לגוואז ע"ש. 211. ובאמת בהערות לטור שם הביאו שבחלק מן הכ"י אי' כתב ה"ר יונה, ובחלק אי' ר' יצחק ובחלק היה אומר ר"ת. 212. וכן פסק המ"ב ס"י ר"ג סק"ג. 213. וכן פסק המ"ב שם סק"א. 214. ס"י ר"ד סק"ח. 215. כלאים שם. 216. בחיבורו מראה הפנים המובא בירושלמי דף מה.ב.

שעושיין מקמח זה, מברך שהכל. אבל קטניות שמיעכן בכף וכן רעצקי קאשע [דייסת כוסמת], כיון שניכר תארו, מברכין בורא פרי האדמה²¹⁷ [ח] (ר"ב ור"ח):

פסקי משנה ברורה

23. וכתב במ"ב דמה שכתב הח"א לקמן סי' י"ד דבדיעבד אם בירך בורא פרי האדמה יצא קאי על

נשמת אדם

על הכלל, ובאמת אין חילוק בין כלאים לברכה (ודע דאטד אינו ר"ל אילן שיש בו קוצים שהרי וורדים גדילים ג"כ על אילן שיש בו קוצים ואפ"ה אלו היה עיקר הפרי היו מברכין בפה"ע, כדאי' בס"י ר"ד²²⁰ ורי"ר²²¹):

ועל פירות הגדלים באילנות נמוכים מאד כמו "יאגדעש" שחורים, סבור הייתי דלא נקרא אילן כיון שהוא פחות מג' טפחים כדאמרינן בעירובין דף ק'²²², וראיתי דליתא, מהא דסוטה מ"ג ע"ב ילדה פחותה מטפח חייב לעולם בערלה מדרבנן דמיחזי כבת שתא ופסקה הרמב"ם²²³ והש"ע בי"ד סי' רצ"ד סעיף כ"א, ש"מ דאיברי אילן מדאורייתא על כל פנים, דאל"כ אפילו אי מחזי כבת שתא מאי הוי, ויפה כתב המ"א²²⁴ לברך על יאגדעש שחורים בפה"ע, והא דאיתא שם בסוטה ילדה פחותה מטפח אינה מקדשת זרעים, כבר כתב רש"י²²⁵ משום דדוקא קנבוס ולוף אסרה תורה ושאר זרעים מדרבנן ובהאי כרם לא גזרו.

ולפי מה שכתב המ"א א"כ ה"ה על יאגדעש שקורין "ברושניצעס" שגדלים ג"כ על אילנות קטנים כמו שחורים היה ראוי לברך בפה"ע, אבל כמדומה שנוהגין העולם לברך עליהם וגם על השחורים בפה"א, וצ"ל הטעם דפירי דידהו לא חשיבי כ"כ²²⁶:

[ח] דעת הב"י²²⁷, דלרמב"ם²²⁸ בתמרים

דסבר דטעם הש"ע בתותים הגדלים בסנה דמברכין בפה"א משום דהוי פירות האטד²¹⁷, וזה אינו, דטעמו כשיטת הגאונים משום דכלה גזעו בחורף אלא דרמב"ם כתב דאפילו אם גודה לדעת התוס' דאף על פי כן הוי אילן, מ"מ ראוי לברך בפה"א על פי הירושלמי דמין אטד מברכין בפה"א, ועוד דכבר כתבתי²¹⁸ דנעלם ממנו דברי הש"ך בי"ד סימן רצ"ד²¹⁹ דהוי פירא לענין ערלה מכל מקום לענין ברכה לא הוי פירא, אלא דבה"ג יליף דאם [אינון] פרי לערלה פשיטא לענין ברכה) והנה הטעם אינו מבואר מאי שנא לענין ברכה, ומש"כ הלבוש דהם פירות גרועים זה דוקא לאילן סרק אבל הא יש פירות חשובים ג"כ.

ונ"ל דס"ל לירושלמי דכיון דאטד הוא עץ שפל ולא יצלח לכל מלאכה, אע"ג דלענין כלאים נקרא אילן, מכל מקום לא שייך לומר עליו פרי העץ שאינו חשוב לקרוא עץ. והנה לפי מה שכתבנו לחלק בקנים בין עוזרדין לשאינו עוזרדין א"כ ה"נ קושיית הירושלמי לא קשיא, די"ל ג"כ באטד כן לחלק בין עוזרדין לשאינו עוזרדין, וא"כ לק"מ קושיית הירושלמי ולא נצטרך לחלק לענין ברכה, וא"כ כמו דהרמב"ם לא ביאר בהל' ברכות בכל הפירות וסמך עצמו על הלכות כלאים וכתב שם סתם האטד מין אילן וסמך

217. בבאר הגולה בס"י ר"ד סי"א גבי וורדים דמברכין עליהם בפה"א, כתב דהטעם משום דהוי פירות האטד וכמ"ש לעיל ריש סי' ר"ג וע"ש, דשם כתב על הגהת הרמ"א שביאר טעם דתותים בפה"א דהוא משום תשובת הגאונים וכ' ע"ז הבאר הגולה דקאי אסעיף ג'. ועי' בראש יוסף ברכות מ"א, ד"ה ועץ ובפמ"ג סי' ר"ד ס"ק כ"ג דמשמע דגם למד כך. 218. לעיל סק"ה ד"ה ובוה. 219. סק"ה. 220. סי"א. 221. סעיף ג'. ועי' בבאר הגולה הנ"ל דלמד בוורדים דאין הטעם משום דאינם עיקר הפרי. 222. ע"א. 223. הל' מעשר שני פ"י הל' י"ט. 224. סק"א. 225. ד"ה אינה. 226. עי' בציץ אליעזר ח"א סי' י"ז במה שביאר במיני הפירות המובאים בחיי אדם וכיצד גדלים. 227. סי' ר"ד. 228. פ"ח מברכות ה"ד.

נשמת אדם

ס"י ר"ד דהטור ס"ל כרמב"ם דאפילו אין דרכו בכך תדיר אפ"ה מברך ברכתו הראויה וכדעת הרמב"ם, ולכן חולק על התרומת הדשן, אע"כ כיון דאין דרך אכילתן בכך לכ"ע מברך רק שהכל.

ומה שכתב המ"א בסימן ר"ד ס"ק י"ג על דברי הב"י שכוונתו שנתמעך תוך כלי מנוקב, לא הבנתי כוונתו, דאם כוונתו על קטניות שלנו שקורין "ארבעס" ²³⁸ הלא במדינת אשכנז רוב דרך אכילתן בכך, וא"כ עכ"פ לא גרע מחבושים וורדים דלהב"י מברך ברכתו הראויה, וע"כ הב"י מיירי ממין קטניות שאין דרך אכילתו בכך לעולם, ויותר נ"ל עיקר דכוונת הב"י על כל דבר שממעכין אותן דרך כלי מנוקב אזי הדרך לשפוך עליו מים הרבה, ואין זה דרך אכילה והוי כמו דאיתא ס"י ר"ח סעיף ו'. ובדיעבד אם בירך בפה"א צ"ע אם יצא, כיון שהעיקר הוא מים וצ"ע. ולפ"ז לפי מה שכתבתי דמה שדרכו בכך לכ"ע מברכין ברכתו הראויה, וגם ראייה לזה מקמת דחטי ²³⁹ מדברי רי"ף ²⁴⁰ ורא"ש ²⁴¹ דכתבו דמיירי מקמת ממש, ומוכח דבשביל שהוא מרוסק לגמרי אינו מפסיד ברכתו, ולפ"ז ה"רעצקע" שקורין "טארטקי" ²⁴² אם עשה ממנו תבשיל שקורין קאשע ולא נתמעך לגמרי מברך בפה"א, והט"ז בסי' ר"ח ²⁴³ כתב לברך שהכל, ולא ידעתי למה, ושמעתי שהגר"א היה מברך על קאשע בפה"א.

אבל קמת של רעצקע שקורין "מלך-גרופין" ²⁴⁴ וכן ראשישניקעס ²⁴⁵ שעושין מקמת זה ואופין, בזה מברכין שהכל, כיון שנתמעך לגמרי. ואמנם תמיה לי טובא, וכי גרע פירות המרוסקין ונימוחין לגמרי מאם בישל פירות ונכנס טעם הפרי במים שמברך

שמיעכן הוא שנקרא בגמרא ²²⁹ טרימא אף שהוא מרוסק לגמרי ולא ניכר תארו אפילו הכי מברכין בפה"ע, וה"ה בכל הפירות שריסקם לגמרי, ולרש"י ²³⁰ שמפרש טרימא שאינו מרוסק לגמרי, וא"כ אם ריסק לגמרי מברך שהכל. ואמנם בדבר שדרכו בכך לעולם כמו הדלועים במדינתנו שקורין "קערבעץ" שאין דרך אכילתו אלא כשהוא מרוסק, לכ"ע מברכין בפה"א כדאיתא בסימן ר"ג סעיף ז' בבשמים שחוקים ובסימן ר"ד סעיף י"א, דלדעת הב"י שסובר כרמב"ם אפי' הם מרוסקים לגמרי מברך ברכתן הראויה, ואף שהמ"א כתב שם ²³¹ דלדעת רמ"א דוקא כשאינו מרוסק לגמרי, היינו משום שאין דרכם תדיר בכך, אבל במה שדרכו בכך תדיר לכ"ע מברך ברכתו הראויה, וכדאיתא בתרומת הדשן ²³² הביאו הב"י בסי' ר"ד.

ועל מיני אגרעס שקורין "קריסטאהר-ברען" ²³³ ו"יאגדעס" ²³⁴ ו"מאלינעש" ²³⁵ דומין ממש לחבושין וורדים בסי' ר"ד ²³⁶ שדרך אכילתן כשהם חיים וגם עושין ממנו "קונפעקט" שקורין "איין-גימאכטש" ²³⁷ וסוחטין אותן ומרקחין אותו בדבש וצוקר, וא"כ לפי הכרעת הרמ"א והאחרונים מברכין שהכל כיון שהם מרוסקים לגמרי, ובדיעבד אם בירך ברכתו הראויה יצא כדאיתא ברמ"א סי' ר"ב סעיף ז': **ואמנם** דבר שאין דרך אכילתו בכך לעולם, כגון שריסק קטניות דרך כלי מנוקב, בזה לכ"ע מברכין שהכל, שהרי כתב הב"י בסימן ר"ח וז"ל ועל מה שכתב רבינו בשם הרא"ש דעל תבשיל דשאר מיני קטניות מברך שהכל תמיהני אמאי לא יברך בפה"א, ואפשר דבנתבשלו הקטניות עד שנתמעכו מיירי, דכיון דאין זה דרך אכילתן, עכ"ל. והרי הב"י כתב

229. לח.א. 230. שם ד"ה טרימא. 231. בסי' ר"ד ס"ק כ"ב. 232. סי' כ"ט. 233. אגס בר. 234. תות יער. 235. פטל. 236. סעיף י"א. 237. ליפתן. 238. חומוס. 239. לו,א. 240. כה,א. 241. פ"ו סי' ב'. 242. כוסמת. 243. ס"ק י"א. 244. כוסמת טחון. 245. דייסה.

לא על אורז או דוחן מבושלים שקורין הירז או רייז, או שטחנן ועשה מהן פת, כתב הט"ז לברך שהכל. ובשל"ה משמע להדיא שמברכין בורא פרי האדמה, וכן נראה לי²⁴ [ט]. ולאחריו לכולי עלמא מברך בורא נפשות רבות. ובעל נפש לא יאכל תבשיל או פת של אורז ודוחן שנתמעכו אלא בתוך סעודה, דיש אומרים דעל תבשיל של אורז

פסקי משנה ברורה

כל מה שכתב בסי' זה. אך יש לעיין אם בירך בורא פרי האדמה על קמח קטניות אם יצא בדיעבד (סי' ר"ח שעה"צ ס"ק מ"ד).²⁴ במ"ב כתב דהנכון לכתחלה שלא יאכלם אלא תוך הסעודה ואם אינו יכול יברך שהכל. אך לא מטעם הח"א אלא מטעם דהרבה ראשונים סוברים שברכתן בורא מיני מזונות. ולכן מי שרוצה לברך בורא מיני מזונות אין מוחין בידו (שם ס"ק ל"ג ושעה"צ ס"ק ל"ו ובה"ל ד"ה על פת דוחן).

נשמת אדם

[ט] על אורז ודוחן כתב הט"ז בסי' ר"ח²⁴⁹ לברך מספק שהכל, ושל"ה²⁵⁰ כתב בורא פרי האדמה, וכן נ"ל, שהרי משמע בש"ע וברמ"א בסי' ר"ח²⁵¹ דשאר מיני קטניות ואורז ודוחן שוין, וא"כ עכ"פ אם לא נתמעכו לגמרי אלא שניכר עדיין תוארן וממשן מברך בפה"א, וכן משמע ממה שכתב בש"ע פת דוחן, וכמו שכתב המ"א²⁵² דכיון דיצא מתורת פרי, ועוד דאין דרך אכילתו בכך, וכמו שכתב ג"כ (בסי' קי"ג) [ס"ק י"ג], אבל אורז ודוחן מבושלים שדרכן בכך ולא יצא מתורת פרי שהרי לא נטחן לקמח ולא נתבטל תוארן ראוי לברך עכ"פ בפה"א, וכן משמע בתר"י²⁵³, וכן הרשב"א²⁵⁴ הניח בצ"ע למה לא יברך בפת דוחן בפה"א, אך על זה תירצו כיון דאין דרך אכילתו בכך, וא"כ בתבשיל של אורז ודוחן נ"ל דאין ספק דעל כל פנים יברך בורא פרי האדמה²⁵⁵:

בפה"ע לדעת הרא"ש, ודוחק לומר דדוקא לשיטת רשב"א הוא, דהא לא הזכירו כלל שיהיה תליא זה בזה, והמ"א בסי' ר"ה²⁴⁶ הרגיש בזה. והמדקדק במהרי"ק²⁴⁷ ובתה"ד²⁴⁸ נראה להדיא דדוקא משום שנתערבו בתבלין ודבש ונשתנה טעם הפרי בזה כתב לברך שהכל, וא"כ אינו דומה לבישול פירות במים שנשאר רק טעם הפירות. ואמנם עיין כלל נ"ב בנשמת אדם שכתבתי דמדעת מ"א בסי' ר"ה משמע דבאמת הרוטב דינו כמאכל עצמו, וא"כ אם הוא דבר שדרכו בכך לרסק אותו לגמרי א"כ גם על המים מברכין כברכת הפרי. ואם אין דרך אותו פרי לרסק אותו כ"כ, באמת גם על המים אין מברכין אלא שהכל, וא"כ לק"מ מבישול פירות או ירקות שמברכין בפה"ע, דשאני התם שכך הוא דרך אכילתן, משא"כ ברסקו לגמרי בדבר שאין דרכו בכך דגם על הפרי גם על המים מברכין רק שהכל:

246. סק"ו. 247. סי' מ"ג. 248. שם. 249. ס"ק י"א. 250. שער האותיות עמק ברכה אות כ"ז כלל ג'. וע"ש שכ' בתחלה דאם לא נתמעכו הגרעינין יכול לאכול לכתחלה בלא תוך הסעודה ולברך בתחלה בפה"א ולבסוף בני"ר (וזה כ' בשם יעקב לוי), ואח"כ כ' דאם צריך לאכול אורז או דוחן בלא סעודה יברך שהכל על שניהם, וכ"כ המ"א סק"ט בשמו. 251. סעיף ח'. 252. ס"ק י"ב. 253. כו,א ד"ה והפת. 254. לז,א סוד"ה תיובתא. 255. במ"ב סי' ר"ח ס"ק ל"ג פסק דהנכון לכתחלה שלא יאכלם אלא תוך הסעודה ואם אינו יכול שיברך שהכל, וכ' דהרוצה לברך בורא מיני מזונות אין מוחין בידו (ע"ש בשעה"צ ס"ק ל"ו ובה"ל ד"ה על פת דוחן). ובזמנינו המנהג לברך על אורז במ"מ והוא עפ"י מה דפסק המ"ב בס"ק כ"ה. ועי' בפסקי תשובות סי' ר"ח אות י"ב שהביא כל השיטות בזה.

שנתמעך, מברכין בורא מיני מזונות, אלא די ש אומרים דאורז הוא ריזו, וכך הסוגיא דעלמא. ויש אומרים שהוא הירז. ולכן אין לאכלו אלא בתוך הסעודה²⁵ (ר"ח):

יב דבר שברכתו בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה, רק מחמת שנתרסק או מחמת שאינו עיקר הפרי או שלא נגמר הפרי, ירד ממעלתו ומברכין עליו לכתחלה שהכל, מכל מקום בדיעבד אם בירך עליו ברכתו הראויה לאותו מין²⁶, יצא (מ"א סי' ר"ו. מה שהקשו על המ"א דאם כן למה כתבו הפוסקים דהיכא די ש ספק בפרי אם הוא עיקר הפרי יברך בורא פרי האדמה דיצא בדיעבד הא למ"א להיפך נמי יצא, נראה לי דלא קשה מידי דזה הוי כלכתחלה כיון שרוצה לברך ומסתבר יותר לברך בורא פרי האדמה שבכלל זה גם כן פרי העץ. אבל בדיעבד שטעה באמת, יצא, שהרי לא אמר שקר, שהרי הוא מן העץ):

יג עירב ב' מינים שאין ברכותיהן שוין כגון בורא פרי העץ עם בורא פרי האדמה ^{למ"א ה"ח} וכיוצא בו, אף על פי שבא ליתן טעם, הולכין אחר הרוב, ומברך עליו. ודוקא בענין שאין המעט ניכר. אבל אם כל א' ניכר לעצמו ואינו נעשה לטפל, מברך עליו כל א' ברכתו הראויה לו²⁷ (מ"א סי' ר"ד ס"ק כ"ה):

יד על אגוז מוסקאט שקורין "מוסקט נוט" מברך בורא פרי העץ. ועל צימרינד [קנמון], בורא פרי האדמה. ועל פלפלין וזנגוויל רטובים, בורא פרי האדמה. אבל האוכל פלפל וזנגוויל יבש וכן נעגליך [צפורן] שאין דרך לאכלם כך, אינו מברך כלום (סי' ר"ב). ואם עירב בשמים שחוקים עם צוקר [סוכר]²⁸, הבשמים עיקר, ומברך עליהן ברכת אותן הבשמים (סי' ר"ג):

טו על צימרינד שכוססין אותו ומבליע רק הטעם ופולט הצימרינד, ולאקריץ האלץ או "לאקריץ פלעציל" [קנה בושם] נ"ל²⁹ דמברכין רק שהכל. ואם אינו מבליע כלל אלא רק שלועס ופולט, אינו מברך כלום (מ"א בסי' ר"י). ועל צוקר נהוג עלמא לברך שהכל. אבל המוצץ קני צוקר, נראה לי דמברכין בורא פרי האדמה³⁰ [ין]:

פסקי משנה ברורה

25. ובמ"ב פסק דסוגין דעלמא דאורז הוא ריזו ומברך עליו בורא מיני מזונות (שם ס"ק כ"ה ושעה"צ ס"ק ל"א). 26. ע"י לעיל בהערה מס' 23. 27. ע"י בבה"ל בסי' ר"ב ס"א ד"ה אם שהאריך בדברי הח"א אלו ומסיק דספק ברכות להקל ולא יברך אלא כברכת הרוב. 28. אפילו כשהי' הצוקע"ר הרוב ומעט בשמים (סי' ר"ג ס"ק י"ג). 29. וכן פסק המ"ב (סי' ר"ב ס"ק ע"ו). 30. ובמ"ב פסק גם בזה לברך שהכל, אך בדיעבד אם בירך בורא פרי האדמה או בורא פרי העץ יצא (שם ובה"ל סוד"ה על).

נשמת אדם

[ין] כתב (הט"ז) [העטרת זקנים] בסי' ר"ב²⁵⁶ דעל "לאקריץ האלץ"²⁵⁷ מברכין בפה"א